

RASKE AEG TULEB MEIL KÕIGIL KOOS ÜLE ELADA

Riigieelarve on Riigikogule üle antud. Kõigil on kindlasti meeles tulised vaidlused eelarve koostamise ajal, põhjuseks ikka Eesti riigi raske majanduslik olukord. Vaidluste tulemusel viidi eelarve küll tasakaalu, kuid tehti seda kulude olulise kärpimise hinnaga. Lisaks kohalikele omavalitsustele laekuvate mitmete tavapäraste tulude (toetuste) vähendamisele, väheneb ilmselt meie kõigi turvalisus ning mitmed esialgu kavandatud investeeringud tuleb edasi lükata. Vähendatud on kõigi riigieelarvest finantseeritavate asutuste eelarveid, paljud inimesed on saanud kätte koondamisteede ning neil tuleb leida uus töö. See on kurb, kuid tõsi. Paraku on see jätnud meid külmaks, põhjus ikka selles, et eelpool nimetatud muutused ei ole meid otseselt puudutanud. Nüüd on aeg jõudnud meieni. Loodame koos, et rasked ajad majanduses kiiremini lõpevad ning meil ei tuleks seista silmitsi veelgi suurema majanduslangusega.

Türi vald asub Eesti riigis ning meie olukord ei erine millegi poolest riigis toimuvast. Eelarve vaidlused valla asutustes, vallavalitsuses, komisjonides ja vallavolikogus seisavad alles ees. Loodan, et kõik osapooled hindavad realselt tegelikku majanduslikku olukorda ning on valmis eelarve tasakaalu viimiseks tegema reaalselt koostööd. Tunnistagem ausalt, et olimegi hea eluga liialt ära harjunud ning oma reaalsete võimaluste ja vajaduste ümberhindamine oleks võinud toimuda juba varem.

Kõik on ikka nii nagu koduski. Eks me kõik taha uhkemat autot ja paremaid elamistingimusi. Lisaks eelnevale peame tegema valikuid ka toidukorvi koostamisel, ikka rahakoti sisu ja tegelikku paksust arvestades. Oma isiklikus elus me peame muudatuste ning valikute tegemist loomulikuks, valla puhul muudatuste tegemise aga välistame.

Lühidalt tuludest, millest lähtudes saab planeerida ka kulusid. Valla tulud koosnevad maksudest (füüsilise isiku tulumaks ja maamaks), kaupade ja teenuste müügist laekuvatest vahenditest (riigilõiv, laekumised haridusasutuste majandustegevusest, tulud kultuuri- ja kunstialasest ning sotsiaalialasest tegevusest, elamu- ja kommunaaltegevuse tulud, üüri- ja renditulud varadelt ning kaupade müügist laekuvad vahendid), toetustest (riigieelarvest kohalike omavalitsusüksuste tasandusfondi määratud vahendid) ning muudest tuludest (varade müük, intressi ja viivisetulud hoiustelt).

Esialgsete arvestuste alusel valla tulud järgmisel aastal suurenevad üle 4,1 miljoni krooni (võrreldes käesolevaks aastaks planeeritud tuludega). Prognoosi koostamisel oleme arvestanud, et tulumaksu laekumine suureneb umbes 4,0 miljonit krooni (5% võrreldes käesolevaks aastaks planeeritud tulumaksu laekumisega). Lõppenud on need ajad, kui saime rääkida tulumaksu 25% ülelaekumisest. Tuletame meelde, et Türi vallas suurenes tulumaksu laekumine 2006. aastal võrreldes 2005 aastaga 25%, 2007 aastal võrreldes 2006. aastaga 24%. Käesoleval aastal arvestasime, et tulumaksu laekumine võrreldes eelmise aasta tegeliku laekumisega suureneb 11,3%. Kas tulumaksu planeeritud mahuks ka laekub, pole sugugi kindel. Paljud omavalitsused eelarve koostamisel tulumaksu suurenemist ette ei näe. On ka neid omavalitsusi, kelle hinnangul tulumaksu laekumine järgmisel aastal võrreldes käesoleva aasta tegeliku laekumisega realselt väheneb. Tulumaksu laekumist mõjutab maksumaksjate arv, brutosissetulek ja riigi poolt omavalitsustele kehtestatav tulumaksu laekumise määr. Residendist füüsilise isiku tulumaksust laekub elukohajärgsele kohalikule omavalitsusele 11,9% residendist füüsilise isiku maksustatavast tulust. Sama suur oli kohalikule omavalitsusele

laekuva osa suurus ka käesoleval aastal. Tulumaksu määr jääb 2009. aastal samale tasemele võrreldes 2008. aastaga (21%), kuid tulumaksu tegelik laekumine väheneb, sest valitsuskomisjoni ja omavalitsusliitude koostöökogu delegatsiooni läbirääkimistel lepidi kokku, et alates 2009. aastast laekuvad tulumaksu intressid riigieelarvesse (2007. aastal laekus Türi vallale intresse 199 990,04 krooni). Muudatusi on veel teisigi.

Maamaksu laekumine järgmisel aastal väheneb, sest ka maamaksu intressid laekuvad uuest aastast riigieelarvesse (2007. aastal laekus maamaksu intressi 74 884 krooni).

Kaupade ja teenuste müügist laekuvad vahendid oluliselt ei muutu. Tasud tootlustamiskuludeks küll suurenevad, kuid samas mahus suurenevad ka kulud. Esialgse info põhjal vähenevad ka riigipoolsed mittesihtotstarbelised eraldised jooksvateks kuludeks (tasandusfond), mis on 14 452 000 krooni (2008. aastal 14 674 000 krooni).

Milleks Türi valla raha kasutatakse, lähemalt mõnes järgmises lehes, kuid meile kõigile peaks olema selge, et Türi valla 2009. aasta eelarve kulude planeerimisel tuleb lähtuda eelpool nimetatud asjaoludest (jooksvad kulud ei saa suurenedagi üle 4,1 miljonit krooni). Mõned otsused, mis kulusid suurendavalt, oleme teinud juba varem. Ainuüksi võetud laenude teenindamisega seotud kulud järgmisel aastal suurenevad üle 2,7 miljoni krooni. Põhjus ikka selles, et võetud laenu tuleb pangale tagasi maksta. Ainuüksi Türi Muusikakoolile oma hoone ehitamiseks ja kultuurimaja kinosali renoveerimiseks kulus üle 21,0 miljoni krooni valla raha (investeeringu kogumaksumus üle 30,0 miljoni krooni). Järgmisel aastal on laenu põhiosa tagasimakse 6,6 miljonit krooni (2008. aastal 4,7 miljonit krooni), 2,3 miljonit krooni kulub intresside maksmiseks. Ees seisab kultuurimaja renoveerimine, tänavate rekonstrueerimine, noortekeskuse ja toimetulekukooli rekonstrueerimistööd. Nii mõnedki meie unistused täituvad, kuid selle tulemusel suurenevad oluliselt püsikulud ning laenu teenindamisega seotud kulud. Järelikult tuleb üle vaadata kavandatud investeeringud, soetused, personali- ja majanduskulud. Kurbi, kuid tõsi. Emotsioonid tuleb heita kõrvale ning harjuda mõttega, et meie soovide ja unistuste täitumiseni on pikk tee, keeruline olukord majanduses pikendab seda aega veelgi. Lohutagu meid teadmine, et see ei ole esimene kord, kui riigis ja omavalitsustes negatiivset lisaeelarvet tehakse. Rasked ajad tuleb lihtsalt koos üle elada.

Avaldatud Türi Rahvalehes 31.10.2008